

«Από την αρχαία Μεγίστη... στο Κονάκι»: ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για μαθητές Δημοτικού στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καστελλόριζου

Χριστίνα - Ανθή Χαρισίδου
Εκπαιδευτικός ΠΕ70
xristinaanthi@gmail.com

➤ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σύγχρονη πραγματικότητα έχει φέρει στην επιφάνεια μια διαφορετική οπτική για τα Μουσεία, αναδεικνύοντας εναλλακτικές προσεγγίσεις του Μουσείου ως φυσικού χώρου, των εκθεμάτων του αλλά και του ρόλου που επιτελεί. Με αφορμή την ενότητα της Γλώσσας της Β' Δημοτικού «Μες στο Μουσείο» σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Οι μαθητές συμμετείχαν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, το οποίο σχεδιάστηκε εξ ολοκλήρου από την εκπαιδευτικό ειδικά προσαρμοσμένο στις εκπαιδευτικές ανάγκες της Α' και Β' τάξης του τριθέσιου Δημοτικού Μεγίστης τη σχολική χρονιά 2022-2023 επάνω στα εκθέματα του μουσείου με τίτλο «Από την αρχαία Μεγίστη... στο Κονάκι». Μέσα από μια διαθεματική προσέγγιση, οι μαθητές γνώρισαν τα γεωμετρικά μοτίβα στη λαϊκή τέχνη και στις παραδοσιακές φορεσιές, εξοικειώθηκαν με τον χώρο του μουσείου, γνώρισαν τις λειτουργίες του διασκεδάζοντας και ένιωσαν οικεία μέσα σε αυτό ενισχύοντας, παράλληλα, την περιέργεια και την παρατηρητικότητά τους. Μέσα από πρωτότυπες δραστηριότητες στον χώρο του Μουσείου, αναγνωρίζοντας την κοινωνική διάσταση της επίσκεψης, ενθαρρύνθηκαν δεξιότητες, όπως η ομαδική εργασία και η δημιουργικότητα. Δρώντας συμπληρωματικά προς το Αναλυτικό Πρόγραμμα το Μουσείο αξιοποιήθηκε προκειμένου να ενεργοποιήσει τις αισθήσεις και τα συναισθήματα των μικρών μαθητών αλλά και να προκαλέσει το ενδιαφέρον και το θαυμασμό του ωραίου και των αισθητικών αξιών. Βασικός στόχος ήταν το πρόγραμμα να προσφέρει μια ευχάριστη και μοναδική εμπειρία στα παιδιά μέσω της οποίας θα γνωρίσουν το Μουσείο με έναν ξεχωριστό τρόπο που θα τους κινητοποιήσει και θα τους κάνει να επανέρχονται σε αυτό. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε στην τάξη για την οποία σχεδιάστηκε αλλά και στις υπόλοιπες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου Μεγίστης κερδίζοντας αλλά και προκαλώντας τις καλύτερες εντυπώσεις για το Μουσείο.

Λέξεις - κλειδιά: Μουσείο, Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα.

↘ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το σύγχρονο μουσείο, όπως εντοπίζει ο Merriman (1999), φαίνεται να έχει υιοθετήσει έναν διαφορετικό χαρακτήρα, έναν χαρακτήρα εκπαιδευτικό επενδύοντας στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων με επικοινωνιακή πρόθεση και άνοιγμα στην κοινωνία. Μοιάζει πλέον να εντοπίζουμε ένα διαφορετικό μουσείο που από χώρος έκθεσης έχει μεταμορφωθεί σε έναν δυναμικό χώρο που ενισχύει και ενθαρρύνει την ενεργό δράση και συμμετοχή του κοινού (Γιαννακοπούλου, 2009). Σύμφωνα με τη θεωρία της Maria Montessori (1870-1952) που επηρέασε καθοριστικά τη σύγχρονη οπτική, ο παραδοσιακός τρόπος παρουσίασης των μουσείων δε θεωρείται κατάλληλος για παιδιά και εφήβους (Νικονάνου, 2010). Διεθνώς, παρατηρείται πλέον η διάθεση από διάφορα μουσεία να δημιουργήσουν εκπαιδευτικές δραστηριότητες για τους μαθητές, επιμορφωτικές δραστηριότητες για τους εκπαιδευτικούς αλλά και δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, υιοθετώντας κοινές πρακτικές που αξιοποιούνται στη μουσειο-παιδαγωγική πράξη. Απώτερος στόχος είναι να προσφέρουν μια διαφορετική εμπειρία μάθησης μέσα από το χώρο του μουσείου.

↘ ΔΟΜΗ

Στοιχεία υλοποίησης της δράσης

Στη Β' Δημοτικού στο μάθημα της Γλώσσας η ενότητα 13 έχει τον τίτλο «Μες στο Μουσείο». Ένας από τους στόχους της ενότητας είναι να αντλήσουν οι μαθητές πληροφορίες αλλά και να γίνουν μικροί λαογράφοι. Προκειμένου αυτά να επιτευχθούν με τρόπο βιωματικό, ευχάριστο και συνάμα δημιουργικό για τους μαθητές, σχεδιάστηκε από την εκπαιδευτικό μία διαδραστική περιήγηση στους χώρους του τοπικού μουσείου. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα με τίτλο «Από την αρχαία Μεγίστη... στο Κονάκι» πραγματοποιήθηκε στο Αρχαιολογικό Μουσείο Καστελλόριζου τη σχολική χρονιά 2022-2023 κατά τους εαρινούς μήνες στους μαθητές του Δημοτικού. Αρχικά, απευθύνθηκε στην Α' και Β' Δημοτικού του τριθέσιου Δημοτικού Σχολείου Μεγίστης και στη συνέχεια υλοποιήθηκε στη Γ' - Δ' και στην Ε' - Στ'. Στις μεγαλύτερες τάξεις ήταν δυνατό να γίνουν περισσότερες συζητήσεις και το πρόγραμμα να διαφοροποιηθεί. Κάθε τάξη αποτελούνταν από 10 μαθητές και η δράση στο μουσείο είχε διάρκεια 2 διδακτικές ώρες.

Στόχοι-επιδιώξεις

Μέσα από πρωτότυπες δραστηριότητες στον χώρο του Μουσείου, αναγνωρίζοντας την κοινωνική διάσταση της επίσκεψης, ενθαρρύνθηκαν δεξιότητες, όπως η ομαδική εργασία, και η δημιουργικότητα. Δρώντας συμπληρωματικά προς το Αναλυτικό Πρόγραμμα το Μουσείο αξιοποιήθηκε προκειμένου να ενεργοποιήσει τις αισθήσεις και τα συναισθήματα των μικρών μαθητών αλλά και να προκαλέσει το ενδιαφέρον και το θαυμασμό του ωραίου και των αισθητικών αξιών. Βασικός στόχος ήταν το πρόγραμμα να προσφέρει μια ευχάριστη και μοναδική εμπειρία στα παιδιά, μέσω της

οποίας θα γνωρίσουν το Μουσείο με έναν ξεχωριστό τρόπο που θα τους κινητοποιήσει και θα τους κάνει να επανέρχονται σε αυτό.

Στόχος ήταν οι μαθητές:

- να εξοικειωθούν με το χώρο του μουσείου,
- να γνωρίσουν τις λειτουργίες του διασκεδάζοντας,
- να νιώσουν οικεία μέσα σε αυτό,
- να ενισχύσουν την περιέργεια και την παρατηρητικότητα τους,
- να αντλήσουν πληροφορίες από λεζάντες,
- να γνωρίσουν τη λαϊκή τέχνη και
- να αναγνωρίσουν τα γεωμετρικά μοτίβα και την έννοια της συμμετρίας στις παραδοσιακές φορεσιές.

Μεθοδολογία

Η εκπαιδευτικός, έχοντας υπόψη τους αρχικούς στόχους σχετικά με τις λεζάντες και τη λαογραφία και θέλοντας να αξιοποιήσει και να προωθήσει τον φυσικό χώρο του μουσείου, το επισκέφθηκε και περιηγήθηκε σε αυτό. Έπειτα, προχώρησε στον σχεδιασμό δραστηριοτήτων που θα εξυπηρετούσαν του στόχους που είχε ήδη θέσει αλλά και που προέκυψαν από την επίσκεψή της. Για τον λόγο αυτόν, δημιουργήθηκε ένα φυλλάδιο με εκθέματα του μουσείου από φωτογραφίες που απέσπασε η ίδια, από το οποίο έλειπαν οι λεζάντες, καθώς και ένα παιχνίδι με διαφορές και δύο παιχνίδια παζλ πάλι από φωτογραφίες που έβγαλε από τα εκθέματα. Να σημειωθεί πως το πρόγραμμα πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο, γεγονός που επέτρεπε και στους μαθητές της Α Δημοτικού να διαθέτουν δεξιότητες γραφής και Ανάγνωσης.

Παρουσίαση των δραστηριοτήτων

1ος σταθμός: Το πρώτο παιχνίδι ξεκίνησε πριν μπούμε στην αυλή του μουσείου. Ο κάθε μαθητής έλαβε μια κάρτα με ένα έκθεμα και έπρεπε να αναζητήσει το ζευγάρι της κάρτας σε ένα κυνήγι θησαυρού μέσα στον ισόγειο χώρο του μουσείου.

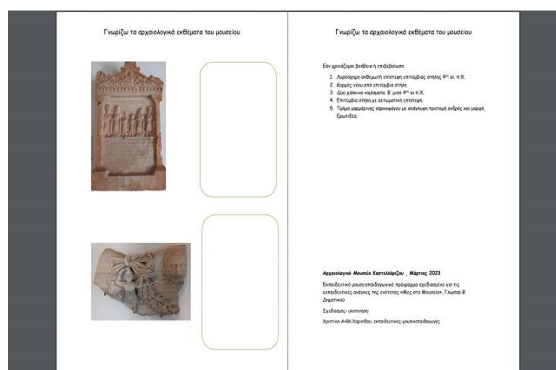

Εικόνα 1. Φωτογραφίες από το 1ο παιχνίδι στο ισόγειο του μουσείου

2ος σταθμός: Έπειτα, σειρά είχε η αρχαία Λυκία. Ο κάθε μαθητής έλαβε ένα φυλλάδιο με το οποίο έπρεπε να εντοπίσει 5 εκθέματα και να γράψει τις λεζάντες τους.

Εικόνα 2. Η πρώτη και η δεύτερη σελίδα από το φυλλάδιο με τις λεζάντες

Εικόνα 3. Η τρίτη και η τελευταία σελίδα από το φυλλάδιο με τις λεζάντες

Εικόνα 4. Φωτογραφίες κατά τη συμπλήρωση των λεζάντων

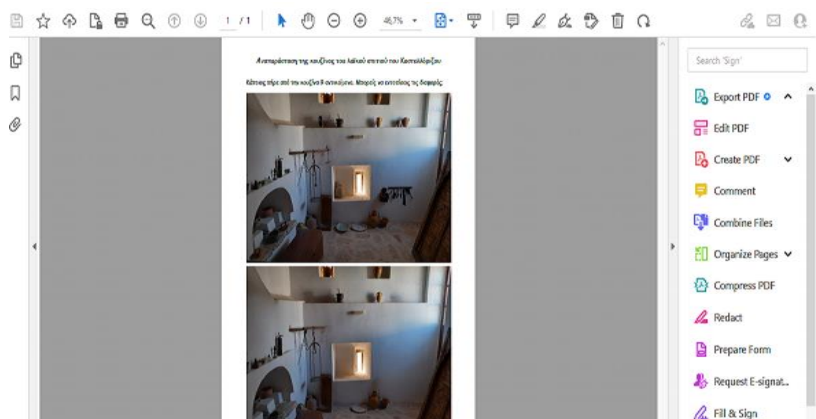
3ος σταθμός: Στην επόμενη αίθουσα μας περίμενε ένας ομαδικός διαγωνισμός...

Η ομάδα που θα κάνει πρώτη το παζλ και θα βρει το έκθεμα κερδίζει! Οι ομάδες που δυσκολεύτηκαν πήραν επιπλέον βοήθεια την εικόνα του εκθέματος.

Εικόνα 5. Φωτογραφία από το παιχνίδι με το παζλ όπου διακρίνεται και το ζητούμενο έκθεμα-λύση του παζλ

4ος σταθμός: Στην επόμενη αίθουσα, σειρά είχε το παιχνίδι με τις διαφορές στην αναπαράσταση της κουζίνας του σπιτιού του Καστελλόριζου. Ο ενθουσιασμός ήταν μεγάλος. Έπειτα ,ακολούθησε ένα ακόμη παζλ, το οποίο ενθάρρυνε τη συνεργασία και την ομαδικότητα. Η απάντηση του παζλ ή η φορεσιά της Καστελλοριζιάς ήταν και η αφορμή για να ανοίξουμε τη συζήτηση για την ενδυμασία στα παλιότερα χρόνια συγκριτικά με τις μέρες μας.

Εικόνα 6. Το παιχνίδι με τις διαφορές

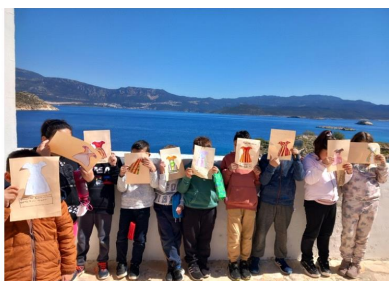

Εικόνα 7. Η αναπαράσταση της κουζίνας του σπιτιού

Επιστρέψαμε στην προηγούμενη αίθουσα και καθίσαμε σε κύκλο. Στις μεγαλύτερες τάξεις, συζητήσαμε για την ενδυμασία και τις πληροφορίες που αποκαλύπτει παλιότερα αλλά και στη σύγχρονη εποχή. Μέσα από έναν καταιγισμό ιδεών, προέκυψε ότι οι φορεσιές που φορούσαν οι άνθρωποι αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις τα ρούχα που φοράμε σήμερα αποκαλύπτουν πληροφορίες για την οικονομική κατάσταση κάποιου, την καταγωγή του και από ποιο μέρος είναι, την επιδεξιότητα του δημιουργού, όπως για παράδειγμα τα περίτεχνα κεντήματα ή τα υφαντά. Επιπλέον, φανερώνουν στοιχεία για την ηλικία αυτού που τα φοράει, την ασχολία και την επαγγελματική δραστηριοποίησή του. Ενδιαφέρον είναι ότι αποκαλύπτουν και την οικογενειακή κατάσταση, καθώς οι φορεσιές διαφοροποιούνταν στις ανύπαντρες, τις παντρεμένες ή τις χήρες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού και διακριτικό στοιχείο ήταν οι ποδιές. Περιεργαστήκαμε οπτικό υλικό από φορεσιές από διάφορες περιοχές της Ελλάδας και μια υφαντή ποδιά από τη Θράκη, παρατηρήσαμε τα μοτίβα που απεικόνιζαν και τη συμμετρική δομή με την οποία ήταν φτιαγμένα και πλέον ήταν ώρα να φτιάξουμε τα δικά μας ρούχα με μοτίβα.

Εικόνα 8. Η δημιουργία των δικών μας ρούχα με έμπνευση από την υφαντή ποδιά της Θράκης

Εικόνα 9. Οι δημιουργίες των μικρών μαθητών με φόντο την πόλη Κας της Τουρκίας από το κάστρο του Καστελλόριζου

➤ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Το πρόγραμμα στόχο είχε να προσφέρει μια ευχάριστη και μοναδική εμπειρία στα παιδιά, μέσω της οποίας θα γνωρίσουν το Μουσείο με έναν ξεχωριστό τρόπο που θα τους κινητοποιήσει και θα τους κάνει να επανέρχονται σε αυτό. Όταν οι μαθητές ρωτήθηκαν πώς ήταν αυτή η εμπειρία για τον καθένα αποτύπωσαν γραπτώς ο καθένας προσωπικά πως του φάνηκε. Παρακάτω παρατίθενται οι απόψεις κάποιων μαθητών:

«Περάσαμε ωραία θέλω να ξανάρθω παρ' όλο που έχω ξανάρθει, αλλά αυτή τη φορά ήταν καλύτερα. Ζωγραφήσαμε, παίξαμε και μου άρεσε».

«Μου φάνηκε πολύ ωραίο και διασκεδαστικό πάρα πολύ. Επίσης, μάθαμε και μπόλικά πράγματα».

«Μου φάνηκαν πολύ ωραίες οι δραστηριότητες και κάποια μέρα θέλω να την ξαναζήσω αυτή την εμπειρία».

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι λέξεις και οι φράσεις που επέλεξαν να χρησιμοποιήσουν, όπως «μάθαμε πράγματα», «να ξαναζήσω αυτή την εμπειρία». Κάνουν λόγο για μια εμπειρία από την οποία διακρίνουν πως αποκόμισαν πράγματα που συνεισέφεραν στη μάθηση, ενώ ο τόπος που εισέπραξαν πως έγινε αυτό ήταν μέσα από το παιχνίδι και με διασκεδαστικό τρόπο.

Όσον αφορά μελλοντικές ιδέες θα μπορούσε να υλοποιηθεί ένα ανάλογο πρόγραμμα διαδραστικής επίσκεψης στο μουσείο σε ενήλικο κοινό ή σε ομάδα γονέων, ακόμη και να πραγματοποιηθούν αντίστοιχες δραστηριότητες και δράσεις σε επισκέπτες του νησιού.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Merriman, N. (1999). Ανοίγοντας τα μουσεία στο κοινό. *Αρχαιολογία & Τέχνες*, 72, 43-46.
- Γιαννακοπούλου, Α. (2009). Τα μουσεία του σήμερα πρέπει να δημιουργήσουν δεσμούς με όλους τους φορείς της κοινωνίας. Συνέντευξη. *Καινοτομία Έρευνα και Τεχνολογία*, 74, 21.
- Νικονάνου, Ν. (2010). *Μουσειοπαιδαγωγική: από τη θεωρία στην πράξη*. Αθήνα: Πατάκης.